

Matkalla Tammekannissa

Eero Suorsa, väitöskirjatutkija, filosofian oppiaine

Lähdin Gränö stipendiaattia Villa Tammekania ja Tarttoa kohti 08.01.2024 läpi tuulen ja tuiskun Helsingin Katajanokalta ison matkalaukun, suuren nailonkassin ja salkun kera kaikki täynnä kirjoja. Terminaalissa ajattelin vanhoja Uumajan laivojen ”tervetuloa laivaan” kuulutuksia. Näitä tunnelmia on satirisoitu **Perttu Hemmingin** ja Vesa Latomäen *Pohjanmaa vuonna nolla radio-ohjelmassa* jota tehtiin vuosina 1992-2022 mm. Kurikan Radio Paitapiiskan ja Radio Mafialle. Matkamusiikkina soi parhaat päivänsä nähneistä bluetooth-kuulokkeista parivaljakon *Eksentriinen eksistenttialisti*. Kurikkalaissyntyinen Hemminki on tutkinut amerikansuomalaisten tarinoita ja kohtaloita Yhdysvalloissa ja Kanadassa suurten järvien alueella. Amerikansuomalaiset olivat matkalla siinä missä ihmiset Tallinnaan suuntaavassa laivassa.

Nyt kielten joukossa oli huomattavasti monikansallisempi joukko, nälkäisiä ihmisiä laivan ravintoloissa kulkemassa kohti Keski-Eurooppaa. Kieliä kuuli paljon, niin suomea, viroa, ukrainaa, venäjää, puolaa, armeniaa, georgiaa mutta myös arabiaa. Matkaan olin lähtenyt minäkin eteläpohjalaissyntyisenä maalaisintellektuellina, kohti Tarttoa ja Villa Tammekania Gränö-stipendiaattina.

Mistä olemme tulossa, ja mihin olemme menossa

Laivalla kollegan kanssa katsellessani ihmisten kirjoja pohdin ihmisten taustoja ja miten ne vaikuttavat tutkijan uraan. Kun minulta kysytään, mistä olen kotoisin, sanon että asia on monimutkainen. Äitini isä on evakko Laatokan Karjalasta, ja äitini äiti on kotoisin Koiviston kylältä Keski-Suomesta. Isäni vanhemmat, joista toinen jo edesmennyt, olivat kotoisin Ruikan kylästä Rovaniemeltä, menetettyään aluksi kotinsa Kemijoki-yhtiön rakentaessa Vanntauskosken, Petjäskosken ja Ossauskosken voimalaitokset. Äitini isän koti oli Laatokalla, Tulolan saarella. Ennen lähtöäni Tammekaniin Suorsan mummi muisteli ”saaren taloa” joka jäi Kemijoen alle. Kaikki neljä isovanhempaani päätyivät monen mutkan kautta Kurikkaan, Etelä-Pohjanmaalle, hankittuaan koulutuksen kovien ponnistuksien myötä. Myös Villa Tammekanin suunnittelut Alvar Aalto oli eteläpohjalaisia, syntynyt Kuortaneella.

Matkalukemistona minulla kulki mukana historioitsija Robert Darbyn *Surgical Temptation: The Demonization of Foreskin and the Rise of Circumcision in Britain*. Laivan ruokapöytiä katsellessani pohdin, kuinka paljon katkaravussa on tuhoutuvia hermoja sitä keitetessä.

Miesoletetun esinahassa ovat käytännössä kaikki peniksen hermopisteet, ja tuossa palassa kudosta katkaistaan oikeus nautintoon, siinä missä katkaravulta keitetessä katkaistaan oikeus elämään. Tammekannissa minua odottivat edessä kaksi reilua viikkoa, joiden aikana kirjoittaisin väitöskirjani *Esteettisen kirurgian etiikka* lukua poikien ja miesten ympärileikkauksen vahingollisuudesta normatiivisen etiikan puitteissa.

Darbyn kirja on väitöskirjaa kuluttaneiden vuosien aikana runsaasti alleviivattu, joissa korostuu ”fimoosi on viktoriaaninen keksintö” joten siirryin lukemaan salkun sivutaskussa aina kulkevaa **Immanuel Kantin** *Observations on the Nature of Beautiful and Sublime*. Kantin teksti on aina

stimuloivaa, mutta myös kummallisella tavalla rauhoittavaa. Laivan keinuessa en ajatellut käytellä läppäriä, lukemisen ohessa käyn läpi käsinkirjoitettua työdiariani. Filosofeista jo Baruch Spinoza puolusti ympärileikkausta merkinä juutalaisesta identiteetistä, vaikkei itse uskonut juutalaisuuteen. Spinozaan ovat vedonneet monet ympärileikkauksen puolustajat, tuntematta itse Spinozan filosofiaa ja miten nykyajan filosofeista Emmanuel Levinas on päättänyt pitämään Spinozaa itseään vihaavana juutalaisena, mikä ei tee oikeutta Spinozalle juutalaisen valistuksen, *haskalan* esi-isänä.

Lopetan työdiarin läpikäynnin, ja siirryn juomaan karpalomehua.

Laivan tupakkakopissa join ison tuopillisen karpalomehua ja kävin keskustelua laivan bändin vedosta. Tunnelma oli monin tavoin kaurismäkeläinen, mutta Mika Kaurismäen tyyliin. Bändi soitti edesmenneen Pedro Hietasen tyylistä musiikkia, ja aika ajoin tunti olevansa Turun kesäisellä jokirannalla Uittamon paviljongin kesäkauden avauksessa.

Tallinnasta Tarttoon

Perillä Tallinnassa suunnistin kollegan kanssa rautatieasemalle, ja matka Tarttoon alkoi. Virossa on hyvä julkinen liikenne, mutta hiukan kirvasimme junayhtiöiden tiedotuspuolta asemilla. Onneksi lippujen ostaminen onnistui nopeasti Elronin sivuilta. Tarttoon on ylipäätään helppoa kulkea niin bussilla kuin junalla.

Perillä Tammekanissa residenssivastaava Pekka Niemelä tarjosi hyvän vastaanoton, ja iloisen jälleennäkemisen toukokuisen vierailun jälkeen. Pekan laaja yleissivistys jaksaa aina viedä jalat alta, ja aamiaisella muiden stipendiaattien kanssa Pekka osaa kommentoida niin arkkitehtuuria kuin kansainvälistä politiikkaa. Saimme siis maailmanpolitiikan arkipäivää tiivistetysti pöydän ääreen. Aamiaisilla syntyi myös loistavia verkostoimismahdollisuuksia. Kahden viikon aikana stipendiaateista muodostui tiivis ja hauska porukka, ja kun porukkaa lähti niin aina tuli sisään uutta väkeä joiden kanssa oli yhtä lailla erittäin hauskaa.

Aamiaisen jälkeen siirryin omaan tilaani, rauhalliseen kellarihuoneeseen. Huoneessa oli hyvä vuode pitkällekin ihmiselle ja iso kirjoituspöytä hyllyineen.

Kirjoituksia kellarista

Kylmä ei ollut, koska liikuteltavat patterit olivat talossa poissaoloa lukuun ottamatta jatkuvasti päällä ja mummini neulomat villasukat jalassa. Yliopistosäätiön Marjukka Sillanpää oli kertonut, että myös kellarikerroksen neukkaria eli neuvottelutilaa saa käyttää, jos seinät kaatuvat päälle. Kellarihuoneessa eivät seinät kaatuneet päälle, mutta olen aina arvostanut erillistä työtilaa. On hienoa, että Yliopistosäätiö pystyy tarjoamaan tällaisia mahdollisuuksia. Kotiuduin pian neukkariin varsin nopeasti jokaisen stipendiaatin löytäessä oman vakipaikkansa. Milloin kukakin käytti kakkoskerroksen olohuonetta lukemiseen tai läppärillä työskentelyyn, milloin iloiseen iltakeskusteluun ennen maate menoa. Tammekanissa on myös lainattavia irtonäyttöjä, jos haluaa työskennellä isommalla näytöllä.

Ensimmäisellä viikolla minut tavoitti suru-uutinen; sain illalla 11.01 kuulla että velipuoleni oli löydetty kuolleena. Velipuoleni kuolemaa seuraavana aamuna ajattelin aamiaissalista kuulevien äänten keskellä lapsuuteni ja nuoruutemme Mark Twainin *Huckleberry Finnin seikkailusta* tuttua sitaattia, joka tuli mieleeni: "tuumin, notta sinut kiinni saisin." Velipuoltani en saa enää kiinni, en Messengerissä, Telegramissa enkä puhelimella. Viimeksi hän on ollut WhatsAppissa jouluaattona. Enää hän ei ole koskaan online.

Mainitsin tästä kahdelle muulle stipendiaatille ja myöhemmin residenssivastaavalle, mutta muuten pidin tiedon itselläni, koska en halunnut rasittaa muiden työtä. Ryhdyin lukemaan feministisen filosofi Rae Langtonin klassikkoesseeä *Maria Von Herbert's Challenge to Kant* joka kuuluu etiikan peruslukemistoon, mukaan lukien Peter Singerin toimittamaan *Ethics* kokoomateokseen. Langtonin essee näyttää, että joskus kaikkein kyvykkäinkin filosofi on kykenemätön vastaamaan toisen

ihmisen hätään. Maria von Herbertin elämässä vallitsi suuri tyhjyys, ja yksinäisyys jota hänen vauraat setänsä eivät pystyneet tai halunneet kykenemättömyydellään korjaamaan. Joskus pelkkä hyvä tahto ei vain riitä. En ollut velipuoleni kanssa puhevälissä yhdeksään vuoteen, ja en olisi voinut tehdä mitään toisin. Tätä kirjoittaessani kuuntelen Beethovenin *Missa Solemnista*. Tällä erää minulle riittää tieto, että velipuolellani oli käynnissä hyvä elämänvaihe hänen kuollessaan. *Hinc illae lacrimae*. Tätä kirjoittaessani ajattelen, että Tammekanin lumen saartama ympäristö oli juuri oikea paikka suru-uutisen vastaan ottamiseen. Tarton taidemuseossa on Joel Haahtelan romaaniin *Adelen kysymys* perustuva maalaus, joka kuvaa kahta hahmoa lumisessa maisemassa. Taidemuseo on panostanut kulttuuripääkaupunkivuoteen, ja se näkyy.

Pitkät aamu- ja yökävelyt olivat eräs Tarton hienoimpia ominaisuuksia, silloin ajatuksiaan täytyi saada kasaan ja kävellä läheiseen Rimiin ostamaan ruokaa.

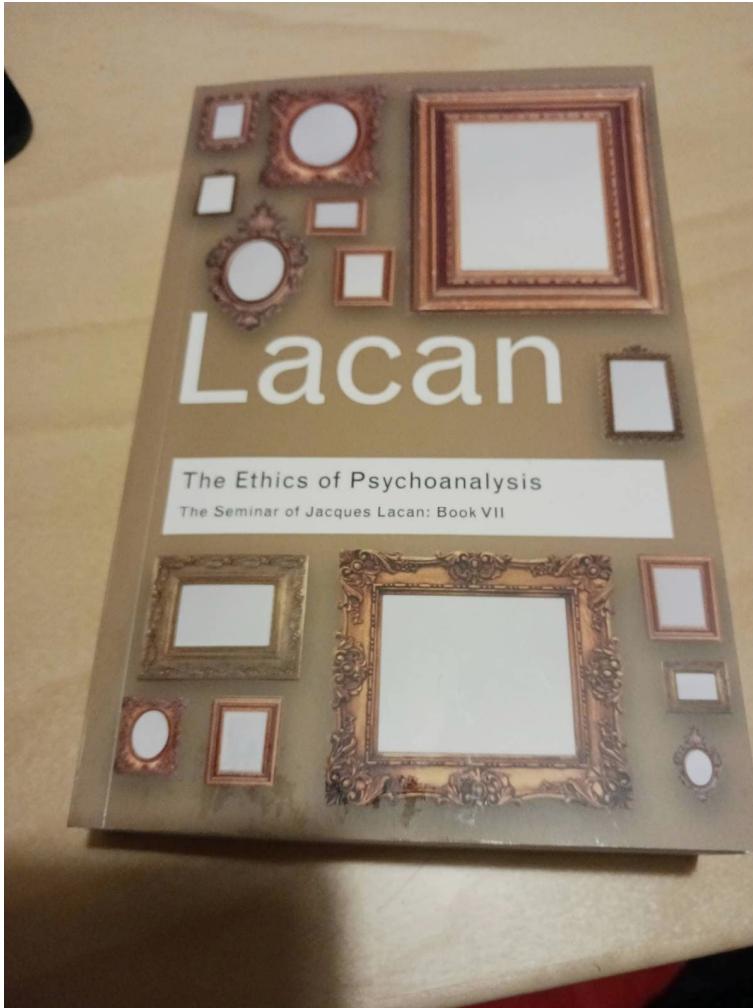

Töissä lomalla

Tammekanista muodostui koti, jossa löysin paikkani kuin Lewis Carrollin romaanissa *Liisan seikkailut peilimaailmassa* kulkiessani pitkin kellarin pitkiä käytäviä, tai istuessani iltaisin suuressa olohuoneessa lukemassa takan vieressä. Myös aamiaishetket muistuttivat ajoittain Carrollin romaanissa kuvattuja Hullun hatuntekijän teekutsuja, sillä hauskaa oli.

Päiväni aloitin joko tavallisella päivärytmilläni eli aamuviiden herätyksellä ja puoli kuudeksi kylmään suihkuun, tai sitten annoin itselleni löysää ja nukuin reippaasti aamupalan ohi joinakin päivinä. Tammekanissa voi olla samaan aikaan "töissä lomalla" niin paradoksaaliselta kuin se kuulostaakin.

Tartto on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2024, ja tästä näkyi runsaasti merkkejä yliopiston liepeillä. Yliopiston päärakennuksen lähellä oli kirjakauppa, jonka valikoimaa saattoi vain hämmästellä. Helsingin akateemiseenkaan ei kykene vastaavaan määrään Routledgen klassikoita, saati useilla kielillä olevaa valikoimaa. Mukaani tarttui Jacques-Marie Lacanin *VII seminaari*, jossa Lacan käsittelee Kantia ja markiisi de Sadea rinnakkain.

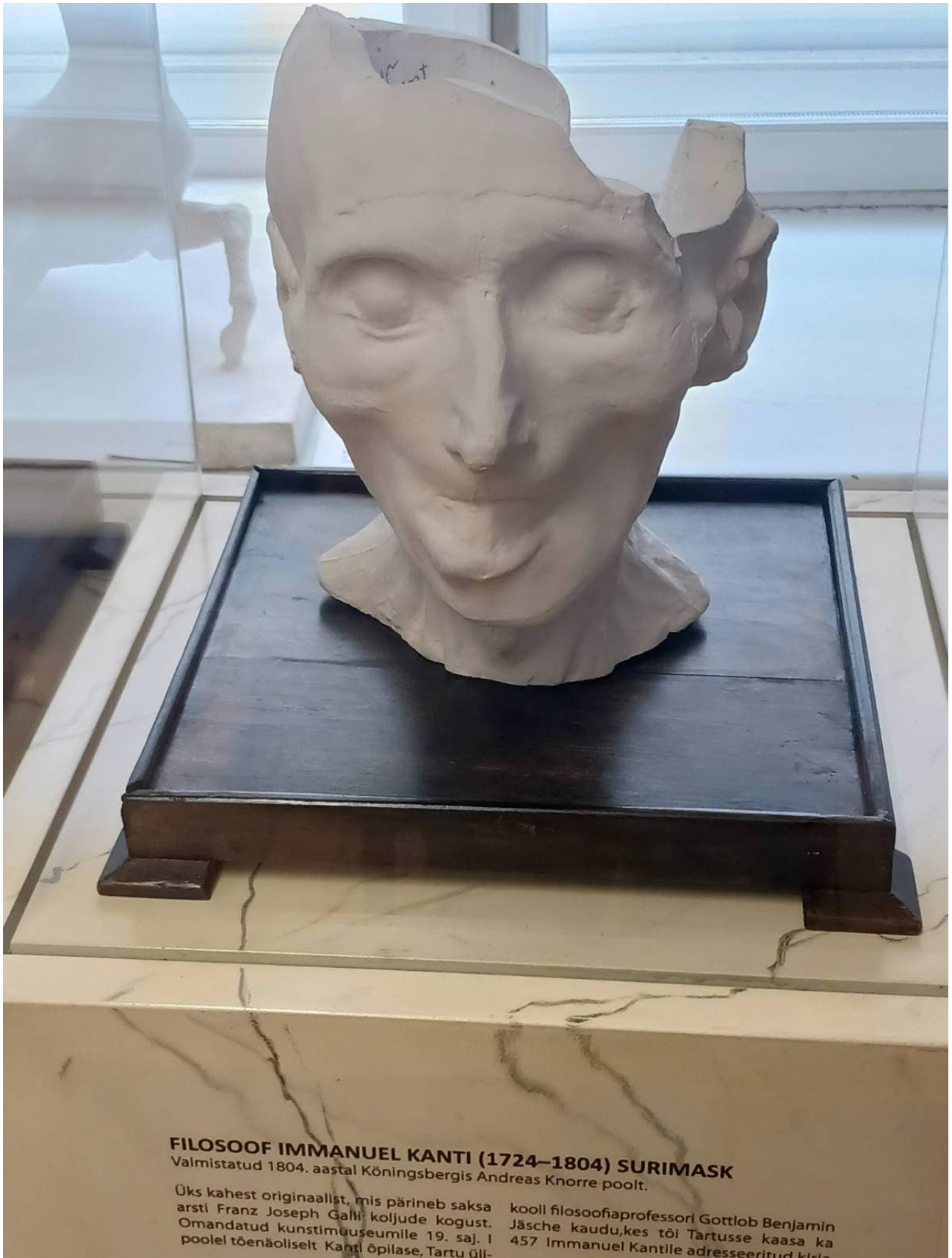

Toisella viikolla residenssivastaava vaihtui Kukka-Maaria "Kukkis" Wessmaniin ja Juha Ylitaloon jotka olivat hauskaa seuraa. Motivoituneina he jaksoivat kertoa mm. Tarton erilaisista ravintoloista, ja Kukkis opasti hyvin paikallisten palveluiden käyttöön. Kukkis ja Juha olivat hauskaa ja piristävää seuraa.

Kantia ja balettia

16.1 täytin 30 vuotta, ja sen kunniaksi suuntasin toisen stipendiaatin kanssa yliopiston museoon katsomaan Immanuel Kantin kuolinnaamiota. Ostin museokaupasta Tarton yliopiston rehtoreiden nimikirjoituksilla varustetun mukin, ja lahjoitin sen Tammekaniin.

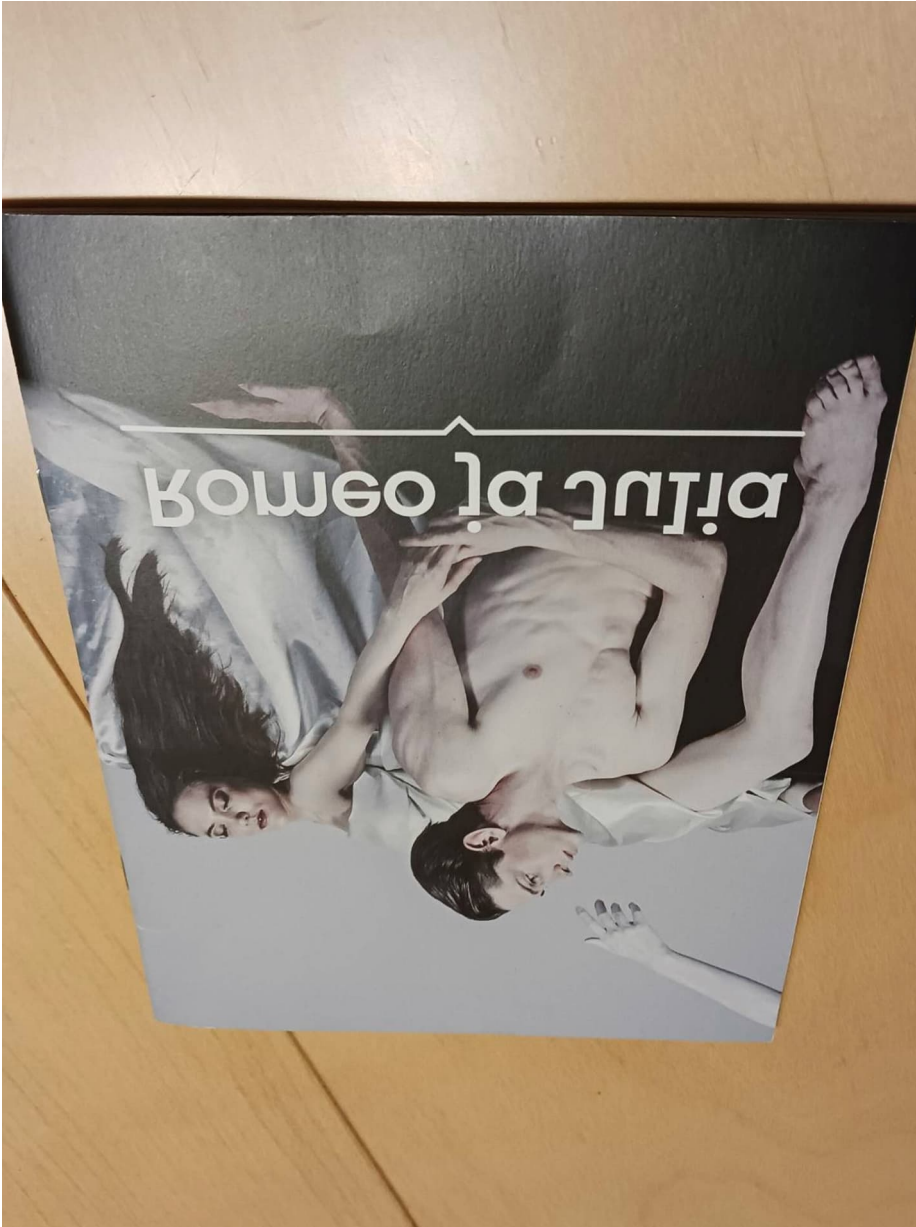
Tartto on ylipäättään täynnä historiaa. Tartossa sijaitsee mm. itsenäisen Itskerian tsetseenitasavallan presidentin Dzokhar Dudajevin asuintalo, jossa Dudajev asui toimiessaan

työläisten ja talonpoikain puna-armeijan ilmatukikohdan komentajana. Asuintalo on nykyään hotelli, jossa on Dudajev-sviitti ja seinälaatta. Dudajev kieltäytyi tottelemasta Moskovan käskyjä, kun Viro ryhtyi itsenäistymään uudelleen vuonna 1990.

Jokaisella tutkimus- tai konferenssimatkoilla pitää päästä teatteriin, oopperaan tai balettiin. Viimeisen viikon perjantaina melkein koko talon porukka residenssivastaavineen lähti katsomaan Teater Vanemuineen Tarton baletin produktiota Romeosta ja Juliasta. Shakespearen tarinaa sekä ikiaikaista neuvostoklassikkoa on hyvällä tavalla nykypäiväistetty sopimaan silti **Sergei Prokofjevin** musiikkiin, kuten on viime vuosina nähty esimerkiksi erilaisten Alexey Ratmanskyn koreografioiden kohdalla. Vanemuinen koreografian on tehnyt Jan Dušek ja tsekkiläiset ovat tulleet tutuiksi viime vuosina moderneista koreogrioistaan esimerkiksi Ostavan baletissa.

Esitystä on tanssifilosofian valossa hiukan vaikeaa arvioida, onko kyseessä nykytanssia vai balettia. Produktioon oli lisätty kuningatar Maab, jonka solistiroolissa loisti skotlantilainen Georgia Toni Hyrkäs. Nykytanssin voi sanoa käyttävän liikekieltä hyväkseen, kun taas klassinen baletti omaa asiasisältöä liikekielessä. Se ilmaisee jotain. Uusklassinen baletti on jotain näiden väliltä. Tätä teosta oli hankala arvioida, mutta se ainakin piti ajatukset hereillä.

Viikonloppu ennen lähtöä kului katsausartikkelin nopeassa viimeistelyssä ja Turku-arkeen valmistautumisessa. Tätä kirjoittaessa matkalaukut ovat eteisessä valmiina.

Kiitos jälleen Villa Tammekanille, Gränö-keskuksella ja Turun yliopistosäätiölle. Silloin kun on lähdön aika, on lähdettävä hymyillen. Vielä on käytävä aamusuihkussa ja kirjoitettava vieraskirjaan.